

גיליון מס' 540 פרשת וישלח
תשפ"ד שנה שנים עשרה

גיליון זה יוצא לע"נ
ר' משה יהודה בהר"ח צ"ר יוסף יצחק ז"ל
נלב"ע כ"ב כסלו תשנ"ו
זו' מרת אסתר בת הרה"ח ר' דוד נתן ע"ה
נלב"ע ט"ו כסלו תשס"א
בנו ר' מנחם מנדל בן ר' משה יהודה ז"ל
נלב"ע ה' כסלו תשפ"ד
חנה פערל ע"ה בת ר' בנימין ביינוש נ"י
נלב"ע ז' כסלו תשמ"ח תוצר"ה

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות - פדיון שבויים

מצות פדיון שבויים

פדיון שבויים קודם לפרנסת עניים ולכסותן, ואין לך מצוה גדולה כפדיון שבויים שהשבוי הרי הוא בכלל הרעבים והצמאים והערומים ועומד בסכנת נפשות, והמעלים עיניו מפדיונו הרי זה עובר על לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך ועל לא תעמוד על דם רעך ועל לא ירדנו בפרך לעיניך, ובטל מצות פתח תפתח את ירך לו, ומצות וחי אחיך עמך, ואהבת לרעך כמוך, והצל לקוחים למות והרבה דברים כאלו, ואין לך מצוה רבה כפדיון שבויים. וכל רגע שמאחר לפדות השבויים היכא דאפשר להקדים הוי כאילו שופך דמים, (רמב"ם ודך אמונה מתנו"ע פ"ח ה"י). והאומר סלע זו לצדקה י"א שאין פדיון שבויים בכלל דבלשון בנ"א אין פדיון שבויים בכלל צדקה ואין לשנות לפדיון שבויים רק באופן שמותר לשנות לצדקה אחרת אבל יש חולקין וס"ל דפ"ש בכלל צדקה, (דך אמונה שם סק"ה).

מה נחשב מצוה רבה

כתב רבינו זצ"ל, מי שנדב שום דבר ואמר שיהא למצוה רבה יתנו לפדיון שבויים, (דך אמונה שם סק"ט מט"ז יו"ד סי' רנ"ב סק"ה), ונשאל רבינו זצ"ל במה שכתב דמצוה רבה היינו פדיון שבויים, דאין לך מצוה רבה כפדיון שבויים כמבואר ברמב"ם (שם), א"כ (להדעות דפ"ש בכלל צדקה) איך כתב בדרך אמונה (שם סק"ק ק"ה) דאין לך צדקה גדולה מלהשיא יתומות (כמבואר בשו"ע יו"ד סי' רמ"ט סט"ו ובש"ך סק"א), והשיב רבינו, דמש"כ דאין צדקה גדולה מלהשיא יתומות, הוא דוקא היכא דאין שבויים דאז עדיף משאר צדקות, (נזר החיים עמוד ס' אות פ"ה).

קירוב רחוקים אם הוא בכלל פדיון שבויים

נשאל רבינו זצ"ל בענין קירוב רחוקים, שנצרך לאסוף כסף עבור בחור שיצא לתרבות רעה, והעניין כרוך בהוצאות כספיות רבות, כי צריך להחזיקו במסגרת מיוחדת, האם אפשר לאסוף כסף, ולומר שזה פדיון שבויים, שהרי בלא הכסף יהיה ממש שבוי בחברים רעים ודרכו הישנה, והשיב רבינו זצ"ל, תאמר קרוב לפדיון שבויים, (כל משאלותיו עמוד תמ"ה).

פדיון שבויים בשבת עבור תינוק שנשבה

נשאל רבינו זצ"ל, האם מותר לחלל שבת עבור פדיון שבויים בשביל תינוק שנשבה שמחלל שבת בפרהסיא ואינו חושב לחזור בתשובה, והשיב, כתיב וחי בהם ואין צריך לטעם שישמור שבתות הרבה (שמחת מרדכי עמוד רי"ד ועי' בביאור"ל סי' שכ"ט ס"א ד"ה אלא). וכתב רבינו זצ"ל בדרך אמונה הלכות מתנות עניים (פרק ח הלכה יד) דשבוי שהמיר לעכו"ם ואפילו למצוה אחת כגון שהיה אוכל נבלה להכעיס וכיוצא בו אסור לפדותו, דק"ל מומרים להכעיס מורידים ולא מעלין אבל פודין את בניו, וכתב בחז"א (יו"ד סי' ב') דבזמנינו אין נוהג דין מורידין ואין מעלין, וגם בענין להכעיס כתב שם (סק"ח) ד"ל דכ"ז שלא הוכחנוהו כראוי הוי כתינוק שנשבה ומצוין אנו להחיותו ע"ש. (דך אמונה שם סק"ב).

פדיון שבויים במומר לתיאבון ומחלל שבת בפרהסיא

וכתב רבינו זצ"ל, דאם עשה כן לתאבון אם רק פעם א' חייבין לפדותו ולפרנסו אבל אם רגיל לעשות כן הרבה פעמים פסק בשו"ע דנהי דמותר לפדותו, ואין בזה איסור מיהו אין חייבין בזה, ואפי' הגויים רוצים להרגו אין חייבין לפדותו כ"ז שלא עשה תשובה, וי"א דכ"ז שאינו להכעיס חייבין לפדותו כמו שאר ישראל ואפי' בספק אם הוא לתאבון או להכעיס מצוה להחיותו ואסור לעמוד על דמו וכ"ד הגר"א וכן פסק באהבת חסד (ח"א פ"ג) אם לא שאינו מאמין בעיקרי הדת או שמחלל שבת בפרהסיא (א"כ הוא תינוק שנשבה כנ"ל) או שיודע שצריך המעות לדבר אסור, ולהכעיס נקרא היכא דאיכא ג"כ היתר לפניו ושיבך התיירא ואכל איסורא וכ' בערוה"ש דזה דוקא

אם אומר שאינו רוצה בהיתר כלל אבל אם אין מקפיד מחמת העדר ההרגל וטמטום הלב לא מקרי להכעיס, (דך אמונה שם סק"א).

עוסק במצוה בהולך לפדיון שבויים

כתב רבינו זצ"ל דההולך לפדיון שבויים הוא בכלל עוסק במצוה ופטור ממצוה אחרת (דך אמונה שם סק"ט) וכמבואר ברש"י (סוכה כ"ה א' ד"ה שלוחין), וכתב דההליכה כאן הוא בכלל המצוה דה"ל בכלל והלכת בדרכיו שאמרו ע"ז בסוטה (י"ד א') מה הוא גומל חסדים אף אתה גמול חסדים, (תל תלפיות ח"א סי' קל"ה), וכתב רבינו זצ"ל, דבפדיון שבויים עצם ההליכה היא מצוה דכ' (דברים י"ג ה') אחרי ה' אלוהיכם תלכו, ונחשב עוסק במצוה דאורייתא אפי' לא יתנו לו לבסוף ולא יצליח לפדות, (שם סי' רי"ד).

עסק בפדיון שבויים ולא עלה בידו

ונשאל רבינו זצ"ל ממה שאיתא במסכת חולין (ז' א') ברפב"י שהלך לפדיון שבויים וכשהגיע לנהר גינאי אמר גינאי חלוק לי מימך ואעבור בך, והשיב לו הנהר אתה הולך לעשות רצון קונן ואני הולך לעשות רצון קוני אתה ספק עושה ספק אי אתה עושה אני ודאי עושה, ופירש"י שמא לא יתנו לך, והיינו שנקרא ספק, ומ"ט נחשב ספק הרי המצוה היא להתעסק בפדיון שבויים, ולא דוקא לפדות, וזה ודאי עושה, והשיב רבינו, דסו"ס המצוה של פדיון לא קיים ואף שחשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה כאילו עשאה אצל זרימת הנהר זה עשיית מצוה בפועל ואילו אצל רפב"י הוא רק כאילו, (דך שיחה ח"א עמוד תקמ"ט).

לא תרדה בו בפרך במכתב לפדיון שבויים

ביקשו מרבינו זצ"ל, לכתוב ולבקש מנגיד מסויים בענין פדיון שבויים, ואמר רבינו, אבא בעל הקה"י זצ"ל לא כתב מכתב לאדם פרטי כי חשש שיש בדבר משום לא תרדה בו בפרך, והיה מוכן לכתוב רק בצורה כללית, (דך שיחה ח"א עמוד קצ"ט).

לימוד תורה מהנמצא בשבי לזכותו ולהצלתו

סיפר רבינו זצ"ל, שכאשר היה הגר"י הוטנר זצ"ל בשבי הירדני בשנת תש"ל, שהעריבים הירדנים ימ"ש חטפו את המטוס בו חזר מא"י לחו"ל, וכל העולם התפלל להצלתו, למד אז לזכותו, את הקונטרס הנפלא שחיבר הגר"י הוטנר בשם "מוסף ההלכות המחודשות" שנדפס בסוף הספרי עם פירוש רבינו הלל, שבו ליקט ואסף את כל החידושי דינים שבתורת כהנים שלא הובאו בתלמוד, ושיבץ זאת רבינו שזו עבודה נפלאה מאד, וסיים, אני למדתי הגהות אלו לזכותו בזמן שהיה בשבי, להצלחתו ולישועתו, (השרף האלוקי פ"ב סי"ט), וכן מובא על אביו מרן הקהלות יעקב זצ"ל שלמד אז את ספר תורת הנזיר שחיבר הגר"י הוטנר לזכותו, (ס' הספרים עמוד רכ"ג).

גואל הדם חייב ג"כ בפדיון שבויים

כתב רבינו זצ"ל דגם להדעות שבזה"ל יש מצות גואל הדם, מ"מ אם נמצא בערי מקלט א"א להרגו גם בזה"ל, (דעת נוטה פ' מסעי עמוד תרט"ז), ובעת החלפת השבויים בקיץ האחרון לחיי אביו מרן הקה"י, נשאל אביו, אם יש אחד שהוא גואל הדם כגון שהמחבל המשוחרר הרג את קרובו האם יהרוג את המחבל ועי"ז ימנע הצלת שבו, או שפדיון שבויים עדיף, והשיב, שדין פדיון שבויים חל גם על גואל הדם, (תולדות יעקב עמוד רע"ז).

מדור זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

לשותפות וקבלת בקבוק עם שמן זית
שהיה תלוי בסוכת רבינו זצוק"ל 053-3145900

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com
ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושו"ת מרבינו.

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלַי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

המשך משפחת קרליץ

פרשת וישב - הגאון רבי לפיא דב וינטרוב זצ"ל ידיד נפשו של רבינו (י"ב כסלו תשע"ט)

שנה שלישית להופעת המדור 'שנים קדמוניות'

פרשת מקץ - מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל (ב)

פרשת ויגש - הגאון רבי ישראל זלושנסקי זצ"ל שזכה ללמוד בצוותא עם מרן הסטייפלר (י' טבת תשמ"ט)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגאון רבי יצחק זונדל קרליץ הי"ד

הודעה ובקשה

הנה בס"ד בימים אלו אנו עומדים לקראת פתחה של שנה שלישית להופעת המדור 'שנים קדמוניות'. במהלך השנתיים שחלפו, זכינו להאיר את דמותם של כשמונים מחכמי התורה, גדולי הדור וצדיקי אמת, שרבינו היה מוסר משמם דברים או קשרי תורה שהיו בינם לבין רבינו זי"ע.

במשך כל התקופה ב"ה זכינו למצוא חן בעיני רבבות הקוראים, כשמעת לעת אנו מוצפים בתגובות רבות והערות מחכימות שונות, מטבע הדברים אין מקום ופנאי לפרסם את הדברים.

במהלך השנה הקרובה נמשיך בעז"ה את המדור, ונבקש מכל מי שיש לו הוספות, הערות ותיקונים, מסמכים ותמונות שישלח אותם בהקדם כדי לזכות את הרבים.

אי"ה אחרי פסח תשפ"ד, נתחיל לכתוב על קשרי התורה והלכה שהיה לרבינו עם גדולי ישראל שליט"א החיים עמנו לאוי"ט. נשמח לכל הארה.

הגאון רבי יצחק זונדל קרליץ הי"ד

רבי יצחק זצ"ל (שהיה מכונה רבי איצ'לה קוסובר) בנו השלישי של רבי שמריהו יוסף קרליץ, נולד בערך בשנת תרמ"א. נודע כירא שמים מרבים אשר היה נוהג עצמו בפרישות והסתגפות. לאחר מלחמת העולם הראשונה ייסד ישיבה בקוסובה וניהל אותה במשך מספר שנים, וזכה להעמיד תלמידים רבים והגונים. נהרג על קידוש השם בשנת תש"ב.

קרא לבנו על שמו

לבנו הצעיר קרא רבינו 'יצחק שאול'. יצחק על שם דודו הי"ד, ושאלו על שם גיסו הגאון רבי שאול ברזם, ולא רצה לקרוא רק בשם 'שאול' כי גיסו נפטר לדאבון לב בגיל צעיר, לכן הוסיף לו גם את השם 'יצחק על שם דודו הי"ד'. ולמעשה בעיקר משתמשים בשם שאול.

שלא אחר תפלת מנחה...

סיפר רבינו: שמעתי מאמי ע"ה, כי בעת המלחמה ישב אחיה הג"ר יצחק קרליץ זצ"ל בבית הכנסת לבדו ולמד, נכנסו החיילים לבית הכנסת, חיפשו אחר כלי נשק, ומצאו שהחביאו בארון הקודש כלי נשק, וכיון שרק ר' יצחק היה במקום, כמובן חשדו בו שהוא הניח את הכלי נשק, ואם כן הוא שייך לצד האויב, ולקחוהו למשפט, והיה בסכנה גדולה רח"ל, שכל רגע הם היו יכולים לירות בו...

ואמא ע"ה הלכה אחריו לראות מה יעשה לו, וסוף דבר יצא נקי מהמשפט, וקבעו שלא הוא הניח שם את הנשק.

אחרי כן שאלה אותו אימי ע"ה: מה חשבת בזמן המשפט? וענה: שלא אחר תפילת המנחה!...

רבי יצחק זונדל קרליץ הי"ד

חציו עבד באכילת תרומה

בגטין דף מ"ב ע"ב, איבעיא להו, מעוכב גט שחרור אוכל בתרומה או אינו אוכל, והקשו התוס', מה דמסקינן בכריתות כ"ד ב' דמעוכב גט

1. דרך שיחה פרשת עקב.

שחרור אוכל בתרומה, ותיצו דהתם במעוכב גט שחרור על ידי הפקר אוכל בתרומה, כמו שמותר לשחררו ואסור בשפחה, ולכן יש לומר גם כן דאסור בתרומה.

ותמה מהרש"ל, איך אוכל בתרומה החציו בן חורין, וכן תמה מהר"ם שם וכו'.

ושמעתי בשם דודי הגאון רבי יצחק קרליץ הי"ד אחיו של מרן החזון איש זצ"ל, דלפי מאי דקיימא לו, כהן שהדליק נר בשמן שריפה מותר גם לישראל ליהנות ממנו, דנר לאחד נר למאה, כמו שכתבו התוס' ביבמות (ס"ו ב' ד"ה לא) והרע"ב בסוף תרומות, ואם כן נפקא מינא, דאם החציו עבד מותר בתרומה, מותר לו להדליק שמן שריפה, ואע"ג דישראל נהנה ממנו גם כן, דנר לאחד נא למאה והוא מדליק בשביל החציו עבד, אבל אם מעוכב גט שחרור אינו אוכל בתרומה אסור לו להדליק עכ"ד.

ולכאורה לפי סברא זו מותר לו גם כן לאכול תרומה, דהא אמרי' בכריתות ז' א' כהן שסך בשמן של תרומה בן בתו ישראל מתעגל בו ואינו חושש שכבר נתחללה, והוא הדין אם אכן כהן תרומה והקיאן אע"ג שהקיאן שלימים, ועדיין שם אוכל עליהן מותרין לישראל שכבר נתחללו.

(מתוך שיעור שמסר רבינו ביום היא"צ של רבו מרן החזון איש, והדפיס את הדברים בדרך אמונה פ"ט מתרומה ה"ה ד"ה ועדיין, וכן בקצרה בספרו שיח השדה חלק ג' גיטין מ"ב ב' עין שם)

רבינו פוסע לאחריו בעת היותו שליח ציבור ביום היא"צ של רבו מרן החזון איש זי"ע

הגאון רבי משה קרליץ הי"ד

רבי משה קרליץ הי"ד היה מסובל כל ימיו ביסורים מרים, ומפי השמועה כי אחיו מרן החזון איש התבטא אודותיו בצער כי היה "מלך היסורים".

רבי משה ייסד בוויילנא ירחון תורני בשם 'כנסת ישראל' בו הובאו טובי המאמרים של גדולי החכמים בתקופה ההיא, כשבין המשתתפים היו גם מרן רבי חיים עוזר זצוק"ל בכבודו ובעצמו, ועוד מטוביה של בני חכמי התורה בימים ההם.

השמיט את הפלפל

סיפר רבינו בשם אביו מרן זצ"ל, שכאשר עסק רבי משה קרליץ בהדפסת ספר אחד, מצא במקום אחד שמפלפל בדין קמיצה אם מהני ב' פה", והחליט להשמיט קטע זה מן הספר, ונשאר חלל ריק בעמוד הספר, ומרן החזון איש קבע בה הערה בחידושי תורתו, מבלי להזכיר בה את שמו הפרטי (מעשה איש חלק א' עמוד י"ז)

פרסום ראשון ובלעדי

שער הספר 'שערי תשובה' בהוצאת רבי משה קרליץ הי"ד. רבי משה הביא את החיבור לגיסו מרן בעל הקהילות יעקב זי"ע, בהיותו חתן צעיר. ניתן להבחין בחותמת שבראש העמוד בצד שמאל

